

Становище

За дисертационен труд на тема: „Престъплението на овластения: конструиране и употреби (между социалистическата собственост и финансовите интереси на ЕС)“

На Николай Владимиров Янев, редовен докторант към Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

От проф. дсн Майя Грекова, Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури, назначено със заповед на Ректора РДЗ8-39 от 15.01.2018 г.

Николай Янев представя дисертационно изследване, фокусирано върху неизследван, сложен и изключително актуален проблем: как и защо така нормативният език конструира и властово утвърждава представата за престъпленията на овластения в няколко различаващи се социално-исторически контекста. Актуалността на проблема е обусловена най-вече от настойчивото публично внимание към престъпленията на властимащите и от липсата на какъвто и да било интерес към езика, който легализира и легитимира очевидността на тези престъпления. Проблемът е сложен не само заради необходимостта от изключително внимателно вглеждане в различни езикови конструкции, но и поради риска да се създаде у читателя усещане за поставяне под въпрос на съществуването на престъпления, извършвани от и поради заемането на властова позиция, сякаш те са резултат единствено на перформативната сила на езика.

Николай Янев не поставя под въпрос съществуването на такъв тип престъпна дейност – той поставя в скоби спецификата ѝ, детайлите по нейната реализация (с негови думи „технологията“ ѝ), за да открие как тя се превръща в особен тип и как се конструира фигурата на овластения, който се предполага да е в позиция, която създава възможност за извършване на подобна престъпна дейност. Защото, оказва се в хода на анализа, под **престъпления** на овластения се имат предвид различни дейности в различен социален контекст, а извършващият ги **овластен** поема в себе си различен набор от властови позиции. Нека не ни подвежда употребената от мен дума „оказва се“ – това е основен резултат от дисертационното изследване. И той е следствие тъкмо от аргументирано избрания и последователно следван изследователски подход, който е **основният принос**

на дисертационния труд, коректно формулиран от Николай Янев като първи в раздел *Приноси* на автореферата.

Дисертационният труд е много добре структуриран. Тъй като имам привилегията да съм свидетел от самото начало на работата на Николай Янев като докторант, смятам за важно да отбележа, че проблемът, от който той тръгна – злоупотребите с власт при разходването на средства на ЕС в България, го отведе назад във времето на социалистическия режим в България. Вглеждането в процесите на нормативно конструиране на престъпленията на овластените в този социален контекст го принуди да се върне още по-назад в историята, за да проследи как социалистическото законодателство в България черпи вдъхновение както от извънредното законодателство на Третото българско царство, така и от моделното за социалистическата държавност съветско законодателство, и някак съчленява сякаш несъчленимото. Казвам това, за да подчертая, че Николай Янев успешно се преориентира към исторически анализ на проблема, което доведе, от една страна, до разширяване на обхвата на дисертационното изследване, а от друга страна – до настоящата структура на дисертационния труд. Не е необходимо да я представям, но смятам за важно да привлека вниманието ви върху особения характер на т.нар. в дисертацията „примери“ след всяка от трите глави. Това са три самостоятелни „изследвания на случай“. И като казвам „самостоятелни“ имам предвид изискващи специфичен за всеки един от случаите изследователски инструментариум. Но те са здраво вплетени в аналитичната структура на дисертацията, поради добре обоснования им подбор: съветският криминален филм като легитимиращ всеобхватността на типа престъпление на властта – всеки е овластен, следователно всеки може да се окаже злоупотребяващ с власт; архивните материали от делото „Тексим“, чрез които се разкриват вътрешната противоречивост на нормативната конструкция на злоупотребяващия с власт във времето на разхлабване на идеологическата рамка на социалистическата икономика и потенциалът за политическа употреба на безпристрастната норма; гледните точки на различните властови позиции, от които се контролира усвояването на средства от ЕС, разкриващи проблематичността на изграждащата се мрежа от институции (национални и на ЕС), призвани да защитават общите средства от посегателства на овластените да се разпореждат с тях и да контролират усвояването им. Адекватно подобрите и коректно приложените

инструменти при проучването на тези три случая са още едно безспорно доказателство за качествата на Николай Янев като социолог.

Накратко за научните приноси на дисертационния труд:

- Николай Янев е разработил и приложил в дисертационното си изследване специфичен подход към конструирането на „престъплението на овластения“ в нормативния език. Този подход „разконспирира“ процеса на производство на „престъплението на овластения“ като процес на създаване на норми и институции от овластените, които са инструменти за контрол на упражняваната от тях власт, но тези инструменти не са невинни в своя потенциал за политическа употреба.

- Реализираният подход към конструирането на „престъплението на овластения“ откроява различни особености на „престъплението“ и на „овластения“ в различни социално-политически реалности: тясно разбиране на „престъплението на овластения“ – извън-редността на (престъпните) действия на министрите в Третото българско царство; разширено разбиране и на престъплението, и на овластения в социалистическата държава – всяко действие срещу устоите на социалистическия строй и съответно всеки извършител на такова действие, заемащ публична позиция; строго очертаване на действията, нарушаващи интересите на европейските граждани чрез неправомерна употреба на европейските фондове, и съответно на позициите, от които подобни действия са възможни.

- Аргументирана е (хипо)тезата за усилване на репресията срещу „овластения престъпник“ в периоди на политическа стабилизация, независимо от спецификите на конструирането на „престъплението на овластения“ в различни социално-политически реалности.

Няма как да не отбележа изключителната езикова прецизност и пестеливост на изказа, които отличават текста на дисертационния труд и доставят истинско удоволствие при прочита му.

Авторефератът много добре представя логиката и съдържанието на дисертационния труд. Още веднъж отбелязвам, че изведените в неговия край *Приноси* (с. 22-23) ясно и точно открояват научните постижения на дисертационното изследване.

Николай Янев има три самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд (една от които е на английски език) и две публикации в съавторство (една от които е на английски език).

Нямам въпроси към докторанта, тъй като в хода на работата му по дисертацията сме имали достатъчно поводи за обсъждания. Нямам бележки по текста на дисертацията и на автореферата.

В качеството си на научен ръководител на докторанта категорично заявявам, че дисертационното изследване е самостоятелно научно дело на Николай Янев.

Заключение:

Като имам предвид качеството на дисертационния труд и неговите безспорни научни приноси, убедено препоръчвам на членовете на научното жури да вземат решение за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по социология (професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата) на Николай Владимиров Янев.

Подпис:

София, 12.03.2018 г.